

Dobře Koneski vystihl osobnost Krste Misirkova, zakladatele makedonského spisovného jazyka. V jeho vytvoření Misirkov správně viděl nejlepší cestu, jak se vymanit z drápů balkánských hegemonistických klik, které se všemožně snažily o rozdělení a porobení Makedonie. O K. Misirkovovi mluví obšírněji v samostatné stati Vasil Iljoski, který rozebírá Misirkovovo dílo, především jeho studii *Za makedonckite raboti*,⁸ zvláště vyzdvihuje jeho vědecky formulované principy o vytvoření samostatné spisovné makedonštiny. Práce Iljoského je cenným monografickým příspěvkem k poznání Misirkovova díla.

Aleksandr Spasov uvádí Koču Racina⁹ monografickou studii a dále pak mluví ve zvláštní kapitole o poválečné makedonské poezii. Jestliže Racina představuje důkladně promyšlenou práci, pak o makedonské poválečné poezii mluví Spasov jen v nejobecnějších rysech. Vůbec se nedotýká literárních proudů a jejich představitelů, nemluví o vlivech (hlavně západních) na makedonskou poezii, jen zběžně uvádí jména některých básníků (bez konkrétního rozboru jejich tvorby).

Naproti tomu esej Dimitra Mitreva o rozvoji makedonské prózy je celistvější, s dobrým úvodem, probírá tzv. realisty a modernisty v makedonské literatuře. Ovšem pro lepší přehled o počátcích makedonské prózy neměl autor opomenout prózu R. Žinzifova,¹⁰ G. Prličeva¹¹ a zvláště K. Racina.¹² Jinak totiž vzniká dojem, že makedonská próza se začala vyvíjet až teprve po druhé světové válce.

Posledním příspěvkem ve sborníku je přehled J. Boškovského, *Makedonska dramatička tvorba*; v trochu jiné podobě už vyšel jako úvod ke knize *Makedonské drama*.¹³ Přehled Boškovského je stylově nesourodý. Místy autor mluví o dramatu příliš školským způsobem (např. o dramatu před válkou), jinde se snaží o divadelní esej. Mnohem lépe se mu podařil výklad o poválečné dramatické tvorbě.

Nakonec je třeba říci, že různí autoři, každý svým osobitým stylem, přístupem k danému tématu nezvládli danou problematiku stejně dokonale. Proto dělá kniha jako celek dojem přílišné nesourodosti.

Nehledíc k uvedeným nedostatkům je sborník prvním ucelnějším pokusem o shrnutí dosa-
vadních výsledků v oblasti makedonské literatury, který jasně svědčí o tom, že jsou síly a možnosti (a je také na čase) pro vypracování ucelených dějin makedonské literatury na vědeckých základech.

Ivan Dorovský

P O Z N Á M K Y

¹ Viz *Literaturen zbor*, 1, Skopje 1956.

² O této otázce velmi přehledně pojednává Josef Kurz ve *Slavii*, XXXI, 1, 1962, str. 66–85.

³ Viz od něho též *Stranici od makedonskata kniževnost*, Skopje 1952.

⁴ Viz IV meždunarodnyj s'jezd slavistov, materialy diskussii, t. 1, izd. AN SSSR, Moskva 1962, str. 474 (vlastní překlad).

⁵ Lepší přehled podává Kosta Čarnušanov, *Makedonski narodni pesni*, BAN, Sofija 1956. Od něho také *Makedonski revolucionerni pesni*, vydav. Politički i literaturni izdanija, 1959 (bez místa vydání).

⁶ B. Koneski, *Makedonska literatura vo 19 vek* (kratok pregled i tekstovi), Skopje 1950, 2. vydání 1952.

⁷ Viz S. A. Nikitin, *Slavjanskije komitety v Rossii v 1858–1876 gg.*, izd. Moskovskogo universiteta, 1960, str. 105.

⁸ Viz K. Misirkov, *Za makedonckite raboti*, Sofija 1903, a K. P. Misirkov, *Za makedonckite raboti*, fototipno izdanie, knigoizdatelstvo „Kočo Racin“, Skopje 1953.

⁹ Ve skutečnosti jde o úvod k 2. vydání knihy *Kočo Racin — Stichovi i proza*, Skopje 1961.

¹⁰ Viz povídku R. Žinzifova „Prošetba“ ve sb. *Bratski trud*, kn. 2, Moskva 1862, str. 38–58.

¹¹ Viz povídku G. Prličeva *O armatolos*, Athény 1860.

¹² Viz K. Racina, *Stichovi i proza*, Skopje 1961.

¹³ Viz *Makedonska drama*, Skopje 1961.

Arturo Cronia, *La fortuna del Petrarca nelle lettere e nelle arti céche dell'Ottocento*. (*Università di Padova* 1961, stran 80)

Známý italský slavista A. Cronia, autor četných komparatistických studií, soustředujících se především na českou a srbocharvátskou literaturu, věnoval již dříve pozornost tomuto tématu článkem *La fortuna del Petrarca nella letteratura céca* (*Annali della Cattedra Petrarcesca* 1932, 20 str.); jestliže však tehdy sledoval až v příliš zhuštěné zkratce Petrarkův vliv a působení na

české literární prostředí v celé jeho šíři a v dobovém odrazu více než půl tisíciletí, zůžil si nyní vhodné látku a upřel svůj zájem na období vymezené zhruba národním obrozením a koncem minulého století. Nestalo se tak náhodně. Autor byl k tomuto časovému omezení veden především vědomím různosti interpretace Petrarkovy básnické osobnosti, počínaje českým humanismem, k němuž právě on položil základy; neboť byly-li zdůrazňovány až do počátků národního obrození — 17. a 18. století nepřipadá v této souvislosti přirozeně v úvahu — humanistické aspekty tohoto velkého předchůdce renesance a jeho dílo uváděno v těsnou souvislost s antickou kulturou, pak romantismus znamená i pro českou literaturu nový přístup a nový vztah k této složité, lidsky i umělecky rozpolcené osobnosti italského trecenta a vědomý příklon k Petrarkovi jako zakladateli evropské moderní lyriky. Tohoto nového, dříve skoro neznámého Petrarku, nikoliv již nadšeného křísitele antiky, autora učených latinských pojednání nebo humanisticky vytříbených dopisů určených stejně potomstvu jako mocným tohoto světa, na něž se obracely, ale básníka čerpacího téměř výhradně z vlastního nitra podněty své poezie, v níž se ozývají nové, dosud neznámé tóny, objevil Evropě vlastně až romantismus a jeho prostřednictvím se k nám dostává přes Německo i Petrarca lyrik a autor slavného *Canzoniere*.

Všechno podstatné k tomuto tématu je řečeno jak v této Croniově studii, tak v Bukáčkově práci *Francesco Petrarca e la nazione boema* (Universitá di Trieste 1933, 64 str.), takže není třeba se zde vracet k otázce vztahů českého obrození k Petrarkově poezii. Snad by bylo jen vhodné zmínit se o zapomenutém básníku Fr. J. Vacku Kamenickém, který se ujal na popud svého přítele Čelakovského náročného úkolu převést do češtiny Petrarkův *Canzoniere*: plodem jeho tlumočnického úsilí je třicet sonetů uveřejněných roku 1833 v Časopise českého musea. Cronia podrobuje některé z nich stylistickému rozboru a srovnává je s italskou předlohou, při čemž dochází, opíraje se o uvedenou Bukáčkovu studii, k příliš jednoznačné strohému konečnému soudu. Nebylo by však spravedlivé Vackův pokus o převod Petrarkovy poezie do češtiny jen tak kategoricky odmítnout, jak to činí Cronia, neboť je třeba mít na zřeteli tehdejší stav české literatury, vlastně ještě bojující o svou holou existenci.

Vrchlickým dospívá Croniova kriticko-srovnávací stať k nejdůležitějšímu období petrarkovských ohlasů v Čechách a pronikavě osvětluje v dvacetistránkové kapitole vztahy předního českého básníka k jeho slavnému humanistickému předchůdci. Vrchlický se svým překypujícím básnickým temperamentem, který se zmocňoval s neobyčejnou snadností nejrůznějších syžetů, byl méně než kdokoli jiný s to pochopit Petrarkovu uměleckou metodu, a tak lze souhlasit s Croniovým názorem, který zároveň s ním pronesl i Bukáček, že Petrarca zaujímá v tvorbě Vrchlického málo významné místo, že jeho vliv, možno-li o něm vůbec mluvit, utkvívá na povrchu a nijak pronikavěji nezasahuje dílo českého básníka, „ponevadž se ztrácí ve shluku jiných dojmů a v celku se nevyznačuje ani zvláštním prohloubením, ani nadměrnou intenzitou“ (str. 56). Týká se to jak překladů z Petrarky, tak jeho ohlasů v tvorbě Vrchlického. Překlady se omezují na čtrnáct básní zařazených do sbírek *Z níu poesie národní a umělé a Sedm knih cizí poesie* (I) kromě zmíněných tří kancón, o nichž píše Cronia, že vznikly u příležitosti jmenování Vrchlického čestným členem akademie v Padově a v Messině; neuvádí však, že byly již přeloženy daleko dříve a uveřejněny ve výboru F. V. Jeřábka (v. J. Bukáček, str. 44). Zdařilý je rozbor českého převodu několika Petrarkových sonetů, sestín a kancón, v němž Cronia projevuje jemný cit pro výrazové odstíny a vytříbené, estetické vnímání; celkem lze souhlasit s jeho hodnotícími soudy. Naše mínění se neztotožňuje zcela s Cronií jen v hodnocení kancóny *Vergine bella*: přetlumočení těchto veršů patří k nejlepším ukázkám překladatelství Vrchlického, jemuž se podařilo nejen zvládnout bezpečně po formální i metrické stránce italský originál, ale i zachytiti zvláštní elegický půvab dýšící z těch strof plných smutku a zároveň důvěřivé odevzdanosti.

Kromě uvedených překladů setkáme se u Vrchlického s několika ohlasy petrarkovskými, roztroušenými porůznu v jeho básnické tvorbě. Nejdůležitějším z nich je komedie *Soud lásky* (tentokrát Cronia správně překládá *Corte d'amore* proti dřívějšímu, méně vhodnému názvu *Giudizio d'amore*), v níž vystupuje též epizodicky Petrarca s Laurou. Sporný je však názor, jako by Vrchlický „stavěl Petrarku do dvojakého světla a dokonce mu přisoudil tak nejnepnou roli, že až hraničí se směšností“ (str. 62). Takový úmysl byl Vrchlickému jistě cizí a pro správné pochopení Petrarkovy úlohy v tomto dramatu je třeba přihlídnout k celkovému rázu básnickovy tvorby z toho období. Jsou to léta, kdy se nejdůležitěji uplatňuje optimistický životní názor a rozmach tvůrčích sil Vrchlického, úsilí po co nejbohatší látkové rozmanitosti stejně jako konkrétně zaměřená imaginace opojená životem a erotickým vzruchem.

V této souvislosti a v prostředí avignonského papežského dvora plného nezávazných milostných zápletek a neméně nezávazných rozmluv o lásce je třeba chápat roli přidělenou Vrchlickým Petrarkovi a Lauře, kteří vzhledem k celkové atmosféře hry *Soud lásky* a k ostatním postavám nemohou jednat a vystupovat jinak, než jim prikazuje básník: jako epizodictí účastníci tohoto veselého mumraje lásky, kde vládne slunná pohoda a není místa na vážné problémy ani na pohnuté situace. Nové a cenné je Croniovo zjištění pramene, z něhož Vrchlický čerpal látku

k této komedii: pravděpodobně je to dnes zapomenuté lyrické drama *Petrarca alla corte d'amore* italského vlastence a spisovatele F. Dall'Ongara (1808–1873) a nikoliv Raynouardův výbor z poezie trubadúrů, jak se domnívá Haškovec. Jinak však nelze než souhlasit s Croniovým názorem (ostatně vyjádřil ho již dříve i když ne tak důrazně Bukáček), že stejně jako nenašel Petrarka ve Vrchlickém svého kongeniálního překladatele; jsou i petrarkovské ohlasy v díle českého básníka celkem sporé, náhodné a málo výrazné, naprosto neúměrné zájmu, který Vrchlický projevoval například o Danta. Cronia vysvětluje správně tuto okolnost rozdílným zaměřením obou básníků v době, kdy se Vrchlický nejintenzivněji zabýval italskou literaturou a převáděl do češtiny její nejvýznamnější ukázky: Petrarka připadal Vrchlickému, jak sám říká, málo spontánní a přirozený, „prudká, silně vybušená, plně prožitá vášeň jest této lyrice cizí, vše je delikátně ztlumené a císelované a tíhne spíš k eleganci než k pravdivosti výrazu“ (*Ottův slovník naučný* XIX, str. 618).

Ve stínu mohutné osobnosti Vrchlického ustupují přirozeně do pozadí petrarkovské ohlasy několika jiných jeho epigonů (J. Borecký) nebo příslušníků tzv. Katolické moderny (S. Bouška), a to tím více, že jde celkem o nevýznamné překlady nebo motivy čerpané z italského básníka, v nichž jen „matná a nejasně doznívá vzpomínka na Petrarku“ (str. 74). Různé cestovní dojmy, o kterých se Cronia v závěru této své práce zmiňuje, úvahy a historické studie zabývající se Petrarkou jako latinským humanistou buď přesahují rámec této recenze nebo nejsou tak významné, aby tu bylo o nich hovořeno.

Škoda, že se Croniova studie zastavuje zhruba u devadesátých let minulého století a že nesleduje jako Bukáček další ohlasy Petrarkova básnického díla v českém písemnictví: jistě by měla příležitost dojít k leccakému zajímavému závěru, k různým novým pozorováním a novým konfrontacím — jako například mezi dosavadními překlady Vrchlického a pokusem o přetlumočení Petrarkových veršů z výboru *Italská renesanční lyrika* (Praha 1954). Stejně by nebylo bez zásluhy kritické zhodnocení duchaplné, i když poněkud preciózní interpretace *Milence Petrarky* P. Eisnera (Praha 1949). Nezbývá než doufat, že se Cronia snad ještě odhodlá doplnit a dovést až k současnosti tuto svou bystrou a bohatě dokumentovanou úvahu o petrarkovských stopách v novějším českém písemnictví.

Jaroslav Rosendorský

И. Д. Назаренко, Общественно-политические, философские и атеистические взгляды Т. Г. Шевченко. (Издательство социально-экономической литературы, Москва 1961)

Kniha Ivana Dmitrijeviče Nazarenka je pokusem o celkový vnitřní obraz geniálního ukrajinského básníka Tarasa Hryhoroviče Ševčenka, jak ho vidí a chápe dnešní pokolení budouvatelů komunismu. Autor zdůrazňuje ty rysy, které jsou nejcharakterističtější pro velkého kobzara: jeho sociální pokrokovost, politickou bojovnost, filosofickou nekompromisnost. Při své práci se autor neopírá jen o dokonalou znalost Ševčenkova díla; pomocníkem je mu dosavadní poznání Ševčenkova života, díla, prostředí a doby, k němuž dospělo ukrajinské a sovětské literární bádání. Ve snaze o pravdivost a čistotu básníkovu obrazu uvádí Nazarenko na náležitou míru tvrzení falzifikátorů z řad dřívějších i nyníjších nepřátel básníka a jeho lidu.

Kniha rozdělila materiál do šesti kapitol (kromě úvodu a závěrečné stati). V první kapitole se Nazarenko zabývá epochou, ve které Ševčenko žil; druhá kapitola je věnována sociálním a politickým názorům básníkovým; doplňkem této kapitoly je kapitola třetí, v níž se autor zabývá Ševčenkovou konkrétní politickou činností v Cyrilometodějském bratrstvu. Čtvrtá a pátá kapitola tvoří rovněž jednotu: autor v nich ukazuje důslednost Ševčenkova materialistického světového názoru a z něho vyplývající postoj k životu. Šestá kapitola je polemická, vyvrací lži, pomluvy a nesprávné výklady činnosti, života a díla velkého básníka.

Nazarenkova kniha napsaná rusky je přepracovaným a poněkud rozšířeným vydáním jeho ukrajinské knihy o světovém názoru T. H. Ševčenka, vydané před několika lety a určené ukrajinským čtenářům. *Світогляд Т. Г. Шевченка. — Держ. вид. худ. літ., Київ — 1957.* Ruština a polemické zaostření nyníjší knihy ukazují, že kniha se má dostat do širšího okruhu čtenářů, neomezeného jen na oblast ukrajinského jazyka. Autor totiž sleduje cíl ukázat, proč v dnešní sovětské Ukrajině a v celém Sovětském svazu je Ševčenko básníkem živým a časovým.

Máme-li tento cíl na mysli, je nutno se zeptat, co nového přináší Nazarenkova kniha do naší znalosti Ševčenka. Ač tu v jednotlivostech najdeme řadu nových podrobností k charakteristice básníka a jeho epochy, ač řada pronikavých pohledů neočekávaně osvětluje stará známá fakta, největší zásluhou Nazarenkovou je, že ukázal, jak všechny složky lidského, myslitelského a uměleckého zjevu Ševčenkova se spojily ve vzácnou jednotu. Ševčenko svou poezii hlásá to, zač bojuje jako člověk a občan. Bojuje za osvobození člověka od feudálního útisku, volá svými verši selský utlačovaný lid k brannému povstání proti carismu i nevolnictví — a také toto povstání v Cyrilometodějském bratrstvu připravuje. Nazarenko ukazuje Ševčenka jako básníka revoluce